

„Csak az emlék marad meg a szívben,
Halványan, mint a holdsugár”
(Friedrich Schiller)

A kutató és a levéltár, a levéltáros kapcsolata mindig különleges, amelynek alapja a szakmai alapon történő segítségnyújtás és a bizalom. Levéltárosként hosszú időn át segíthettem Winkler Gábor kutatómunkáját, készíthettem elő számára a kért anyagokat. Winkler Gábor ugyanis mindig meggyorsította közös munkánkat azzal, hogy már előre közölte azokat a levéltári jelzeteket, amely fondok, csomók anyagait átnézni kívánta. Mindig szívesen készítettem elő számára a kért iratokat.

Winkler Gábor 1967-től kezdve rendszeresen járt a levéltárba, és rengeteg adatot gyűjtött Sopron 19. századi épületeivel kapcsolatban. Kutatta a korszak újonnan épített és felújításra váró épületeit egyaránt. Az új és a felújításra került házak tervrajzait az építészekre és tulajdonosokra vonatkozóan is vizsgálta. Hihetetlen szorgalommal végezte munkáját, annak ellenére, hogy mindig sietett. Rohant, egyik bizottságból a másikba igyekezett, vagy éppen utazott, s a vonatot akarta elérni.

A hosszú évek alatt jó kapcsolat alakult ki közöttünk. Az iratok vizsgálata mellett olykor a családról is szó esett. Volt rá példa, hogy feleségét, Hédit, és két gyermekét is magával hozta jegyzetelési alkalmával, s így őket is megismerhettem.

Készülő művéhez levéltárunkban az alábbi iratcsoportokat nézte át:

- Sopron Város Építészeti és Szépészeti Bizottmányának iratai 1836–1853
- Sopron Város Tanácsának Közrendészeti iratai 1848–1872
- Sopron Város Törvényhatósági Bizottmányának iratai 1872–1944

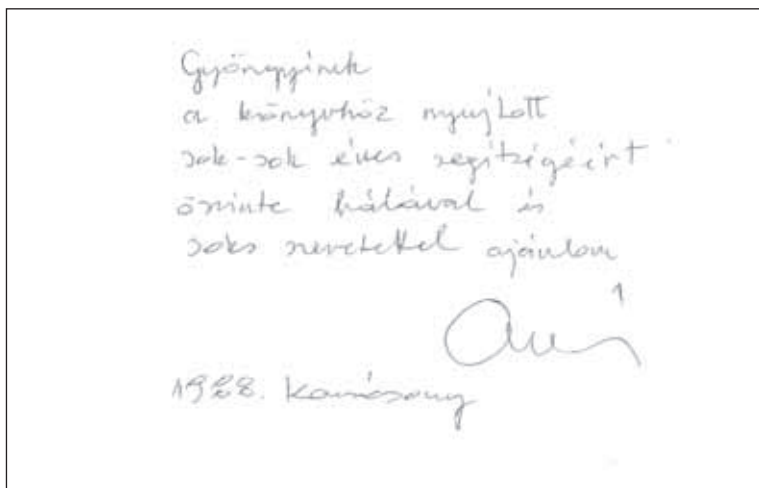
Winkler Gábor gondos és alapos gyűjtésének eredményeként született meg a „Sopron építésze a 19. században (Budapest, 1988) című, 243 oldalas könyve. Művében olvashatunk építész-dinasztiákról, a 19. század soproni építészeiről, a kollektív és magán-építetőkéről, az építészeti irányzatokról és mesterekről. Könyvét jegyzetek, névmutató, helymutató és idegen nyelvű összefoglalás egészítik ki. Közli az épületek, építmények, tervek levéltári forrásait is, amelyeket több éven át tartó levéltári kutatómunkája eredményeként tekintett át.

Winkler Gábor így fogalmaz könyvében: „A Soproni Levéltár munkatársai az elmúlt évtizedekben dicséretes módon az egyes aktákban őrzött tervekről jegyzeteket, „cédulákat” készítették, és ezeket utcánként és terenként csoportosították. A feljegyzések az építéstörténet kutatóinak munkáját megkönnyítik”. Köszönetképpen egy dedikált példánnyal ajándékozott meg:

Gyöngyinek a könyvhöz nyújtott sok-sok éves segítségéért őszinte hálával és sok szeretettel ajánlom

1988. karácsony

Gábor

Winkler Gábor 1989-ben egy kiállítás keretén belül, négy tárlóban mutatta be Handler József 19. századi soproni építész munkásságát levéltári dokumentumok felhasználásával megyei részlegünk könyvtárában (Fő tér 5.). A kiállítás két hónapig volt látogatható. Kutatási eredményeit a Soproni Szemlében is közzétette, 1965 és 2010 között hat alapvető tanulmányt tett közzé Sopron építészetéről a folyóiratban. Az alábbiakban közlöm ezen írásainak kivonatos listáját:¹

- 1965. 1. szám – Városi lakóházak Sopron barokk építészetében.
- 1973. 3. szám – Sopron 19. századi építészeti emlékeinek védelme.
- 1996. 4. szám – Kilátótorony Sopron felett. A Károly kilátó építéstörténete.
- 2001. 3. szám – Idegenforgalmi épületek a 19. században.
- 2003. 2. szám – A soproni Kaszinó építéstörténete.
- 2010. 1. szám – Nagypolgári villaépítészet Sopronban a 19. században.

Megemlékezés e rövidke írás Winkler Gáborra, akit magam előtt látok most is, amint kedvesen mosolyogva belép a levéltár faragott ajtaján, és elsorolja a kutatni kívánt levéltári forrásokat.

¹ A tanulmányok részletes könyvészeti adatai a jelen szám végén közölt válogatott bibliográfiában találhatóak. (A szerk.)

Winkler Gábor nem csak jeles építész, építészettörténész volt, a műemlékek és műemléki városok rehabilitációjának nemzetközi szakembere, hanem magánember is, akinek személyiségét, egész szakmai tevékenységét megalapozta és meghatározta a család, édesapja, Winkler Oszkár, a jeles építész, gyógyszerész édesanyja, a testvéreivel eltöltött boldog gyermekkor. Gyökereiről lapunk hasábjain is vallott a vele készült interjúbán.¹ A Winkler szülők négy fiút neveltek fel. Ebben az írásban – lapunk profiljától kivételesen eltérve – a hirtelen eltávozott legidősebb testvérről emlékeznek egy-egy történettel öccsei, az egyetemi tanár András, az építész Barnabás, és a faipari mérnök, majd vállalkozó István, András kérésére az itt következő sorrendben.

1. kép. A négy Winkler testvér 1951 körül (Balról jobbra Barnabás, Gábor, András, az előtérben István)

István

Gábor a legidősebb bátyám, kilenc év volt közöttünk. Ő már egyetemre járt, amikor én még általános iskolás voltam. Nagyon messzinek tűnt Budapest, ha néha-néha hazajött, nagy volt az öröm.

¹ *Turbuly Éva*: Érték és lépték. Születésnap beszélgetés Winkler Gábor építésszel gyökerekről, munkáról, életről. Soproni Szemle 65. (2011), 85–101.

Tíz éves lehettem, amikor azzal a meglepő és bátor tervvel állt elő, hogy a szülők tegyenek fel a vonatra, és néhány napig legyen nála, ismerjem meg a fővárost. Meglepődtem, de aggódó szüleink beleegyeztek, így nekivághattam a nagy kalandnak. Hihetetlenül izgalmas és szép napokat töltöttem vele. Mindenhová elvitt: állatkert, vidámpark, múzeumok, kiállítások, színház! A legismertebb színészekkel láttuk Molière: *A fősvény* című darabját. Csodálatos idegenvezető volt, egy életre megalapozta érdeklődésemet az utazás, a kirándulások, a művészet, a távoli városok, országok iránt. Ma is emlékszem szinte minden szavára, mondatára. Remekül, egyszerűen és érdekesen, meszeszerűen tanított.

Harmadikos gimnazista voltam, Gábor bátyám Győrben dolgozott mint fiatal mérnök. Gyakran hazatelefonált, szoros kapcsolatot tartott a szülőkkel és a testvérekkel. Kora ősszel egy délután telefonbeszélgetésük során édesapám elmondta, éppen velem gyakorolja a fizikát. Nem jutunk egyről a kettőre, pedig másnap komoly felelés várható. Két óra sem telt el, csengettek, és Gábor állt az ajtóban. Hazaugrottam, fizikázunk egyet az öcsikével, mondta mosolyogva, és nekiláttunk. Vele minden egyszerűnek és logikusnak tűnt, faltuk az anyagot, a példákat, feladatokat. Az utálatos és érthetetlen dolgok logikus rendbe álltak össze, vidáman és mosolyogva tanultunk hosszú órákon át. Másnap a felelet jelesre sikerült. Gábor kiváló pedagógus volt, megnyugtatóan, emberien szólt a tanítványokhoz, öröm volt tanulni Tőle.

Szeretett Sopronba jönni, imádta és ismerte a várost. Boldog volt, ha feladat várta itt, tehetett valamit a városért. A reggeli vonattal érkezett, hivatalos dolgai előtt beugrott hozzám az irodámba. Ittunk egy jó kávét, elmeséltük a család dolgait, beszélgettünk a gyerekekről, unokákról, tervekről. Szívmelengető percek – de jó, hogy voltak!

András bátyámmal élvezettel hallgattuk utolsó előadását Sopronban, a Bányászati Múzeumban. A szépülő és megújuló Várkerület múltjáról mesélt a hallgatónak. Nagy élmény volt, odaadással figyeltük. Örülünk, hogy hallhattuk még...

Barnabás

1956 őszén talán elsők között vitt ki minket egy taxi, Édesanyámat és a négy fiút az osztrák határra. A határ még nem volt nyitva, de minket már átengedtek és továbbvittek a kismartoni vasútállomásra. Egyre többen lettünk a peronon, többnyire ismerősök, nők és gyermekek. Késő este egy hosszú szerelvényt toltak be, és arra kellett felszállnunk. Vártunk, hátha feltűnnek a férfiak is, mi édesapánkat vártuk.

Már együtt vitt a vonat bennünket Traiskirchenbe, ahonnan néhány nappal később Bécsbe, Salzburgba majd Stroblba kerültünk. Ott tudtuk meg, hogy Obertraunban szerveztek egy magyar nyelvű iskolát, ahol első elemitől egészen a negyedik gimnáziumi osztályig oktattak összevont csoportokban. Ki és hogyan vitt engem oda, már nem tudom. Egyedül voltam, a családomtól elszakadva, vigaszt bátyáim soproni osztálytársai nyújtottak, ők figyeltek rám. Egy hét telhetett el, amikor az ebédszünetben, a nagy társalgóból kilépve megláttam Gábor bátyámat. Más nem tudhatja, mit jelent az idősebb testvér váratlan feltűnése, ha valaki tíz évesen, elszakadva a családjától egyedül érzi magát egy számára ismeretlen, idegen országban.

A nagy öröm azonban hamar elmúlt, ugyanavval az autóval, amivel a bátyáimat hozták, engem elvittek a feltűnésükkel otthonossá szelídült iskolából. A rövid úton Strobl felé Édesapám elmondta, az egyetemet hallgatótól, tanárostól meghívták Kanadába. Minket, kisgyerekeket még nem tudnak a bizonytalanba magukkal vinni, ezért a Vöröskereszt vállalta a rólunk való gondoskodást. Svájcban, családoknál fogjuk kivárni, mikor indulhunk utánuk. Lehet, hogy ez néhány évbe is beletelik, de ne szomorkodjak, addig jó dolgunk lesz. Ahogy megérkeztünk Stroblba, kis csomagommal együtt mellém ültették az öcsémet, az akkor alig hat éves Pistit az autóba. Néhány német szót próbált Apánk belém sulykolni, mit mondjak, ha fáj valamink, problémánk van. Ideges mondatait nem tudtam szó nélkül hagyni. Először, mert az ő határozott akarata volt, hogy németül tanuljunk, és akkoriban már elég jól elboldogultam ezen a nyelven. Másodszor, mert ami igazán fáj, azt az érzést, ma is nehezen tudnám megfogalmazni, még az anyanyelvemen is.

Két napig tartott az út. A személyautót és a Volkswagen kisbuszt, amiben társaink utaztak, magyar, osztrák, svájci és vöröskeresztes zászlók díszítették. Salzburgban megállítottak bennünket, csokoládét, banánt, narancsot hoztak, vigasztaló együttérzéssel kívántak jó utat és szép jövőt. Soha nem látott csemegék, ebben a helyzetben mégsem enyhítették a szorongásomat.

Zürichben átmenetileg egy téliesített erdei iskolában helyeztek el bennünket, a városból semmit nem láttunk. Két óvónő felügyelt ránk, maguk is magyar menekültek voltak. Megpróbáltam minden pillanatban az öcsémre vigyázni, a szüleink rám ruházott feladatának megfelelni. A nehéz és kérdésekkel teli órák mindig éjszaka törtek rám, akkor viaskodtam magammal. A hatéves – úgy éreztem – csak rám számíthat, a felelősség hatalmas lelki terhet rótt rám. Gondozóink az otthonban élő idős házinénivel nem tudtak kommunikálni, nem ismerték a nyelvet. Mindenki mondta a magáét, néha neveltünk, néha szomorkodtunk ezen. Én sem értettem sokat a házinéni mondandójából, az általa beszélt „cürütücs” tájszólásból. (A helyi dialektust aztán az iskolában elég hamar megtanultam.) Napközben a téli álmát alvó iskolakertben játszottunk, sokat fáztunk a barátság-talan házban. Egyszer-egyszer elvittek minket a közeli erdőbe sétálni. Kilencfős kis gyermekcsapatunk ezekben a hetekben komolyan összetartott. Együtt fundáltuk ki, hogyan tudnánk a néni kamrájából néhány almát megszerezni. Nem volt ez lopás, bár tudtuk, az almákkal nem kínált meg minket senki.

Esténként nagy autók jöttek, nénik és bácsik, nézegettek bennünket, azután elmentek. Másnap volt, aki ismét jött, volt, hogy újabbak próbáltak velünk barátkozni. Ez még nehezebbé tette a napjaimat. Tudtam, hamarosan szétosztanak minket, egyenként kell a látogatók valamelyikével elmennünk. Szét fognak bennünket választani, az öcsém nem tud németül! Ez az én felelősségem, és egyedül tehetetlen vagyok!

December eleje volt, amikor a csendes hóesésben délutáni erdei sétánkon az óvónő ránk szólt, fogjuk meg egymás kezét, mert két furcsa alak közeledik a keskeny ösvényen velünk szemben. Megfogtuk egymás kezét, és óvatosan figyeltünk. Ők is, mi is várakozással figyeltük a közeledőket. Ahogy elfogyott közöttünk a távolság, megtörtént a csoda, a mögöttem hagyott rövid idő alatt másodszor. A két alak Gábor és András volt, a megvál-

tás, a biztonság és az igazi ajándék. Akkor, ott, csoda történt velem. A felelősség, aminek hetek óta próbáltam megfelelni, az erdei úton, a hóesésben láthatatlanul átszállt Gábor vállára. Nem beszéltünk erről szavakkal soha, de négyen egymásra nézve éreztük, újra biztonságban, együtt vagyunk, legalább mi, gyerekek. Az összetartozásunk még szorosabbá vált, mint valaha volt, és ez az összetartó erő egész életünkben velünk maradt.

Ezért is olyan nehéz, hogy Gábor hirtelen elment. Négyünk összetartozása most csonkává vált, az ő ránk figyelő szeretetteljes jósága távolabb került!

Vagy közelebb?

Utóirat: István öcsém egy Zürichben élő magyar házaspárhoz került. Az engem befogadó hölgy minden hétvégén otthonába hozta a testvéreimet is, így szombatoként együtt lehettünk. Karácsonykor, december 24-én délelőtt vendéglátóm összeszedte a testvéreimet és elvitt bennünket egy karácsonyi meglepetés kirándulásra. Zürichben kívül, egy kis település központjának komor épületében életünk legfélelmetesebb és legszebb karácsonyi ajándéka várt ránk: a Szüleink. Nem tudtak nélkülünk Kanadába menni... Az év májusában aztán az egész család visszatért Sopronba, ahol még be tudtuk fejezni évvesztés nélkül az ősszel félbehagyott iskolai tanévünket.

András

A Winkler fiúk közül Gábor volt a legmagasabb, így már kiskorunkban is felnéztünk rá. A gyermekkori kedves képen is kimagaslik közülünk.

Első, életre szóló emlékem róla 1948-ból való. Mivel szeptemberben születtem, egy évet várnom kellett volna az iskolával. Behívtak, hogy meggyőződjenek róla, iskolaérett vagyok-e már. A vizsga jól sikerült: kiderült, hogy szépen írok és jól olvasok.

– Hát téged ki tanított meg írni-olvasni? – kérdezték.

– Gábor bátyám. Ahogy ő tanult, tanított engem is.

Felvettek, és Gábor tanítója, Major Laci bácsi keze alá kerültem az Evangélikus Tanítóképző Gyakorló Iskolájában. Nagyszerű volt, hogy nem csak otthon, hanem az iskolából hazafelé is megbeszélhettük fontos ügyeinket.

Jóval később történt, hogy olyan házi fogalmazást írtam, amiben egyéni, meglepő gondolatokat meséltem el. Művem a biztonság kedvéért megmutattam Gábornak is, nagyon tetszett neki.

– Tudod öcsikém, (ez volt a családban a nevem) az ember legfontosabb tulajdonsága a fantázia. Aputól tudom. – Egész életemben ehhez tartottam magam, műszaki pályámon is.

Gábor bátyámmal a „jó tanuló” közé tartoztunk. Szorgalmasak voltunk, sokat olvastunk. Gábor kiválóan rajzolt és akvarellezett. Képei közül többet megkaptam, büszkén őrzöm őket.

Mindketten zongoráztunk. Ebben is Ő volt a jobb. Az év végi növendékhangversenyeken kiválóan szerepelt. Én inkább dalokat komponáltam, amiket zongora kísérettel énekeltünk el a barátainkkal.

Gábor építészmérnök lett, de más területeken is kiváló eredményeket ért el. Gimnazistaként nagy szerelme volt a személygépkocsi karosszéria-tervezés. Csodálatos autókat rajzolt. Tudomására jutott, hogy a svájci *Automobile Revue* folyóirat karosszéria-tervező pályázatot hirdetett. Elküldte egy munkáját, és a soproni diák első díjat nyert. A pályadíj a General Motors Egyesült Államokbeli központjának és gyárainak a meglátogatása volt, teljes költségtérítéssel. A kiutazás akkor Magyarországról lehetetlen volt, így lemaradt az életre szóló élményről. Kárpótlásul évekig küldték számára a folyóiratot.

Gábor nemcsak kiváló építész volt, hanem nagyszerű tanár, pedagógus is. Hallgatói, kollégái mellett mi is bizonyítjuk ezt. Ha segítséget kértünk tőle, nem megcsinálta helyettünk a feladatot, hanem megtanította, hogyan kell megoldani, kiszámítani, megrajzolni azt.

Most is vannak feladataink, hívnánk segíteni, de fényévnnyi távolságra van tőlünk. Egyelőre.

GÁBOR BÁTYÁNKNAK

Minden ember, aki egyszer született,
ajándékba kapta ezt az életet.
De furcsa ajándék, mert visszaveszik.
ami egyszer szép volt, azt sírba teszik.

2. kép. Utoljára együtt Winkler Ágoston esküvőjén 2015 tavaszán (Barnabás, Gábor, András, István)